REMEDIËRINGS- EN VERDIEPINGSTAAK

Gesteenten als bouwmaterialen

Algemene uitleg

Lestechniek

Deze lestechniek is een toepassing op het BHV-model. Deze afkorting staat voor basis-, herhalings- en verrijkingsleerstof. In een eerste lesfase wordt de basisleerstof klassikaal behandeld. Via een formatieve toets wordt daarna gemeten of de leerlingen deze basisstof beheersen. Zo'n formatieve toets heeft als doel om vast te stellen welke vervolgacties nodig zijn om de gestelde doelen te behalen (Berben & van Teeseling, 2014). Wanneer de leerlingen deze doelen niet of onvoldoende bereikt hebben, dan gaan ze in een remediërende opdracht aan de slag met herhalingsleerstof. Leerlingen die de basisstof wel voldoende begrijpen, gaan in een verbredende of verdiepende taak aan de slag met verrijkingsleerstof. Nadien volgt er volgens het BHV-model nog een summatieve toets, waarmee opnieuw de kennis van de basisleerstof wordt gemeten. Summatief toetsen betekent dat de toets wordt gebruikt om vast te stellen of de gestelde doelen aan het eind van een bepaalde periode behaald zijn (Berben & van Teeseling, 2014, p. 65).

Differentiatiemogelijkheden

Met het BHV-model wordt vooral gedifferentieerd in leerstof; sommige leerlingen gaan aan het werk met herhalingsleerstof, anderen met verrijkingsleerstof. Deze aanpak zorgt ervoor dat alle leerlingen de kans krijgen om op eigen tempo de basisleerstof te bereiken (Coubergs, Struyven, Engels, Cools, & De Martelaer, 2013). Terzelfdertijd wordt er ook ingespeeld op de capaciteiten van snellere leerlingen door hen meer en meer diepgaande leerstof aan te bieden (Berben & van Teeseling, 2014). Er kan ook verdiepingsleerstof voorzien worden die niet noodzakelijk moeilijker is, maar wel meer aansluit bij de interesses van de leerlingen (Coubergs, Struyven, Engels, Cools, & De Martelaer, 2013). Op die manier is er bij deze lestechniek gelijktijdig ruimte voor niveau-, tempo- als keuzedifferentiatie (Bade & Bult, 1981).

Toepasbaarheid

Deze lestechniek heeft uitgebreide toepassingsmogelijkheden. Vele leerplannen maken immers al een onderscheid tussen basis- en uitbreidingsdoelen; bijgevolg worden in leerboeken vaak opdrachten aangeboden die deze uitbreidingsdoelen behandelen, vaak met een typisch symbool. Ook bieden leerboeken doorgaans voldoende herhalingsoefeningen die gebruikt kunnen worden als remediërende opdrachten. Sommige leerboeken bevatten ook toetsen die formatief en/of summatief kunnen worden ingezet.

Is dit niet zo, dan kan de leerkracht de leerinhouden ook zelf ordenen of zelf opdrachten ontwerpen in verschillende niveaus, op basis van de taxonomie van Bloom. Bijvoorbeeld: de herhalingsstof beslaat de eerste twee denkniveaus ('onthouden' en 'begrijpen') en de verrijkingsstof doet een beroep op de hogere denkniveaus, zoals 'toepassen' en 'analyseren' (Berben & van Teeseling, 2014).

Enkele onderwerpen waarbij het BHV-model zeker toegepast kan worden, zijn: referentiekaarten (AA), oefeningen op het opzoeken in de atlas (AA), oefeningen op schaalberekening en coördinaten (AA), anatomie van het menselijk lichaam (NW), bouw van planten (NW), …

Praktische uitvoering

Uitgewerkt voorbeeld

Deze lestechniek werd uitgewerkt voor het lesonderwerp 'Gesteenten als bouwmaterialen'. De beoogde vakspecifieke eindterm situeert zich in het vak aardrijkskunde van de 1e graad A-stroom S.O.:

ET 11: In de eigen omgeving bouwmaterialen in verband brengen met gesteenten of de verwerking ervan.

Er is geen veronderstelde inhoudelijke voorkennis bij de leerlingen. Deze les kan een eerste les zijn in het thema 'Gesteenten, bodem en ondergrond'.

Lesorganisatie

Lesfase 1 (20')

In de eerste lesfase wordt er klassikaal gewerkt op de basisleerstof, d.i. het in verband brengen van bouwmaterialen met gesteenten. In een korte leeruitstap in de directe schoolomgeving noemen de leerlingen de verschillende bouwmaterialen op die zij herkennen in het schoolgebouw en andere gebouwen in de buurt, en kunnen ze, met hulp van de leerkracht, deze bouwmaterialen linken met de gesteenten uit de ondergrond. Indien een leeruitstap niet mogelijk is, kunnen er ook foto's van gebouwen geprojecteerd worden in de klas. Voor deze lesfase kan het werkblad in *bijlage 1* gebruikt worden.

Lesfase 2 (10')

De tweede lesfase bestaat uit een korte test op tien punten over de zopas aangeleerde basisleerstof (zie *bijlage 2*). De score op deze toets is niet bedoeld om mee te tellen voor een puntenkaart of rapport, maar het resultaat bepaalt wel de opdracht die de leerlingen in de volgende lesfase zullen krijgen.

Lesfase 3 of huistaak (15')

Leerlingen die op de toets een onvoldoende haalden - of bijvoorbeeld minder dan 6/10 - krijgen een remediëringstaak (zie *bijlage 3*). Deze leerlingen benoemen opnieuw de verschillende bouwmaterialen en de gesteenten die hiervoor nodig zijn. Dit gebeurt via een kruiswoordraadsel, om de motivatie bij de leerlingen hoog te houden. Leerlingen die goed scoorden op de toets, krijgen een verdiepingstaak (zie *bijlage 4*). Deze opdracht gaat dieper in op het gebruik van gesteenten in de landbouw, de keuken, in sieraden, e.d. en handelt dus om uitbreidingsleerstof. Deze taken kunnen tijdens de les gemaakt worden, zodat extra instructies en begeleiding mogelijk is voor de leerlingen die er nood aan hebben, of kunnen ook als huistaak opgegeven worden. Voor beide opdrachten kunnen de leerlingen hun handboek of ander bronnenmateriaal gebruiken als extra ondersteuning.

Eventueel kunnen beide taken ook op de digitale leeromgeving van de school geplaatst worden. Zo kunnen de leerlingen die de remediërende taak kregen ook eens kijken naar de verdiepende taak, indien zij daar interesse voor hebben. Ook kunnen de leerlingen die de verdiepingstaak maakten dan het kruiswoordraadsel invullen als extra herhalingsoefening.

Ervaringen en aandachtspunten

Positieve ervaringen

- Er wordt meer op maat van elke leerling gewerkt: je kan de zwakkere leerlingen de leerstof laten herhalen en extra begeleiding geven, maar terzelfdertijd kan je ook de sterkere leerlingen uitdagen.
- Omdat er doorgaans al veel geschikte herhalings- en uitbreidingsopdrachten te vinden zijn in de verschillende leerwerkboeken, vraagt deze techniek niet veel voorbereidingstijd van de leerkracht.

Aandachtspunten

- De niveauverschillen tussen de leerlingen worden zichtbaar, wat sommige leerlingen als negatief kunnen ervaren.
- Bij het herhalen van de basisleerstof in een remediërende taak is het voor de motivatie van de leerlingen belangrijk om te zorgen voor afwisseling. Variëren in aanbiedingswijze van de leerstof maakt dat de herhaling niet als frustrerend wordt ervaren door de leerlingen en het vergroot ook de kans dat ze een succeservaring opdoen (Berben & van Teeseling, 2014).
- Ook de verbredende of verdiepende taken moeten spannend en afwisselend genoeg zijn om de leerling voldoende uitdaging te bieden (Berben & van Teeseling, 2014).
- Het toekennen van punten aan de taken kan lastig zijn: krijgt een leerling die de verrijkingsleerstof heeft doorgenomen automatisch een hoger punt dan de leerling die enkel de basisleerstof heeft gedaan (Berben & van Teeseling, 2014)?

Enkele citaten van leerkrachten en leerlingen

- “De leerlingen letten goed op bij de rondleiding doorheen de school, omdat ze wisten dat er een test zou komen. Maar ze vonden dit ook gewoon leuk, het werkte enthousiasmerend.” (leerkracht Sofie)
- “Het was voor de leerlingen verrassend dat er een test was waar geen punten op stonden. Ik heb in alle klassen de leerlingen moeten overtuigen dat een test niet altijd op punten hoeft te staan, dat er niets aan vasthangt.” (leerkracht Marjan)
- “Sommige leerlingen hadden meteen door dat ze werden ingedeeld volgens hun niveau. Dit was voor sommigen een drempel en dan gingen ze minder goed werken dan anders. Anderen vonden dit juist goed en waren blij dat ze de opdrachten konden.” (leerkracht Deborah)
- “Gesteenten is niet zo’n leuk hoofdstuk voor de leerlingen. Door deze werkvorm en de creatieve opdrachten heb ik de indruk dat ze het wel leuker vinden.” (leerkracht Marjan)
- “Ik vond het leuk omdat ik alles opnieuw kon herhalen.” (leerling Saloh)
- “Het was leuk want het leken spelletjes.” (Leerling Arsin)
- “De les was goed te volgen want wie het moeilijk had, mocht een gemakkelijk werkblad nemen en de anderen een moeilijker blad.” (leerling Yarami)

Meer lezen

Bade, J., & Bult, H. (1981). *De praktijk van interne differentiatie. Handboek voor de leraar.* Nijkerk: Uitgeverij Intro, pp.72-114.

Berben, M., & van Teeseling, M. (2014). *Differentiëren is te leren! Omgaan met verschillen in het voorgezet onderwijs.* Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies, pp.58-66.

Coubergs, C., Struyven, K., Engels, N., Cools, W., & De Martelaer, K. (2013). *Binnenklasdifferentiatie. Leerkansen voor alle leerlingen.* Leuven: Acco, pp.38-39.